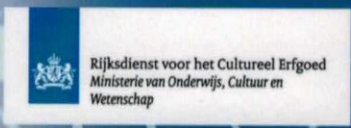

Basiskennis Maritieme Archeologie

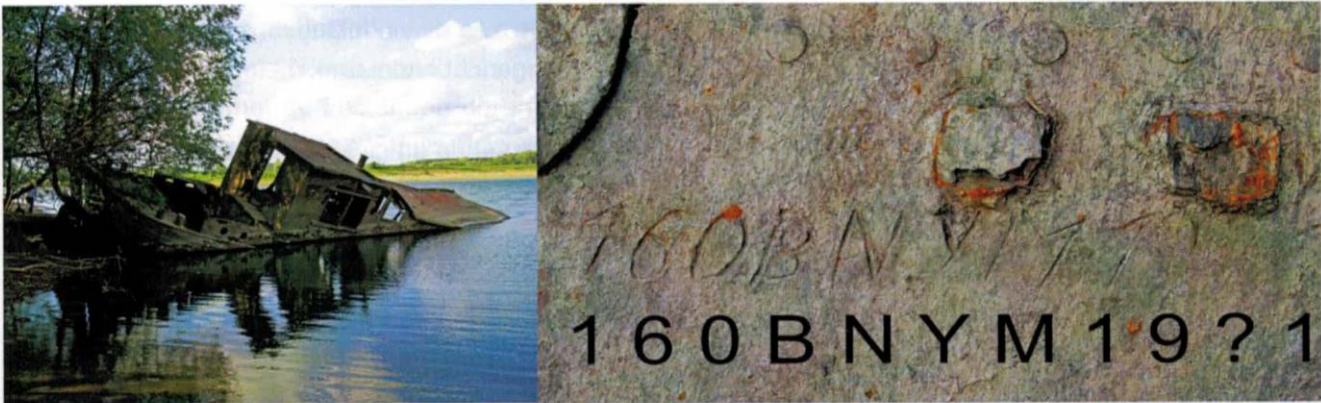
Mergor in Mosam, vijftwintig jaar onderwaterarcheologie

De wortels van de stichting Mergor in Mosam reiken terug tot eind tachtiger jaren, met de ontdekking van de Romeinse brug bij Cuijk. Na de succesvolle afronding van dit project, waarvan de resultaten nog steeds te bewonderen zijn in Museum Ceulcum in Cuijk, is de stichting nog betrokken geweest bij talloze projecten in binnen- en buitenland, vaak afgerond met een uitvoerige rapportage en publicatie. Onderzoeken zijn altijd een mix van verkenningen onderwater en literatuur- en archief onderzoek. Vaak zijn beiden in evenwicht, maar soms ligt het accent op literatuur- en archief onderzoek.

Een stalen wrak in de Kil van Hurwenen

Door een contact in ons wijdvertakte netwerk werden we geattendeerd op het bestaan van resten van een groot schip dat gestrand was op de oever van een kleine kil (een inham) langs de Waal: De Kil van Hurwenen. De eerste indruk ter plaatse was een beetje teleurstellend: ogenschijnlijk betrof het resten van een stalen woonboot. Een nadere inspectie leerde echter dat er onder de moderne aanpassingen een oud stalen schip schuilging, zoals uit het gebruik van klinknagels bleek.

Het wrak gestrand op de oever.

Het nog leesbare kadasternummer. (foto's: Peter Seinen)

Gelukkig was een deel van de originele bovenbouw van het schip gespaard gebleven. In de bovenbouw werd normaalgesproken het zogenaamde kadasternummer ingeslagen. Via het kadasternummer, een registratienummer waarmee na 1925 alle Nederlandse schepen werden uitgerust, kan heel veel informatie worden verkregen. Na een lange speurtocht werd het nummer gevonden en grotendeels ontcijferd. Het ontbrekende getal bleek later alleen een 3 te kunnen zijn. Het jaartal van inschrijving was blijkbaar 1931. Met dit nummer kon tegen betaling via het Kadaster het scheepstype (Hevelaak, ook wel Hagenaar genoemd), het bouwjaar (1898), de scheepswerf (Ruijtenberg te Waspik), de eerste eigenaar (N. Pare) en natuurlijk de naam van het schip (Henrica Maria) worden achterhaald. Met deze start kon nog veel meer detailinformatie worden achterhaald, zoals aanpassingen aan het schip en de opvolging van eigenaren.

Zo komt het brok roestend staal weer tot leven....

Bezoek ook onze website: www.mergorinmosam.nl voor nog veel meer informatie over onze activiteiten in binnen- en buitenland.

Wij staan ook open voor sponsoring.

De wortels van de stichting Mergor in Mosam reiken terug tot eind tachtiger jaren, met de ontdekking van de Romeinse brug bij Cuijk. Na de succesvolle afronding van dit project, waarvan de resultaten nog steeds te bewonderen zijn in Museum Ceulum in Cuijk, is de stichting nog betrokken geweest bij talloze projecten in binnen- en buitenland, vaak afgerond met een uitvoerige rapportage en publicatie. Een kleine greep uit onze portfolio.

Een gestrande Kwakbotter in Alem

Kwakbotters zijn vissersschepen die vaak op de grote rivieren gebruikt werden en na afgedankt te zijn, vaak werden afgezonken. Bij Alem werd een dergelijk schip gevonden en met goedvinden van de Rijksdienst onderzocht. De resultaten gaven een beeld van de geschiedenis van het schip en haar opvarenden. Een boeiende reconstructie.

De laatste amfoor van een Romeinse vrachtvaarder in Kroatië

In de Romeinse tijd bestond er in de Middellandse Zee een druk handelsverkeer met grote schepen die ook wel eens zonken. Een met amforen beladen vrachtschip haalde de veilige haven niet en ligt nu nog op de bodem van een baai bij Omis. Met toestemming van de Kroatische overheid werd in twee weken tijd een sleuvenonderzoek naar de staat van de site uitgevoerd. Bij dit onderzoek werd een nog intacte amfoor geborgen.

*Laat-Republikeinse Romeinse amfoor uit Omis
(Foto Wilco van Lanen).*

*Verkenningwerk onderwater in de Maas bij Cuijk
(Foto Willem Kolvoort).*

Een Laat Romeinse loskade in de Maas bij Cuijk

In de Laat Romeinse tijd bouwden de Romeinen op een zandheuvel langs de Maas bij Cuijk een castellum en een brug. Voor de aanvoer van bouwmaterialen werd een zware eikenhouten steiger geconstrueerd. De palen van de steiger beschermden een grote hoop gedumpt bewoningsafval tegen wegspoelen door de rivier. Na vele eeuwen spoelde door de werking van sloopschroeven, steeds meer materiaal los, wat door duikers van de stichting verzameld en geconserveerd werd. Analyse van alle materiaal, zoals determinatie van artefacten, botanische analyse door toponderzoekers op hun vakgebied en toepassing van diverse soorten datering, gaven een rijk beeld van de leefomgeving en de activiteiten rond het castellum. Inmeting van de vele paalresten en vergelijking met soortgelijke resten maakte een plausibele reconstructie mogelijk, die bekroond werd met een publicatie in *The International Journal of Nautical Archaeology*.

Bezoek ook onze website: www.mergorinmosam.nl voor nog veel meer informatie over onze activiteiten in binnen- en buitenland. Wij staan ook open voor sponsoring.

Mergor in Mosam, dertig jaar onderwaterarcheologie

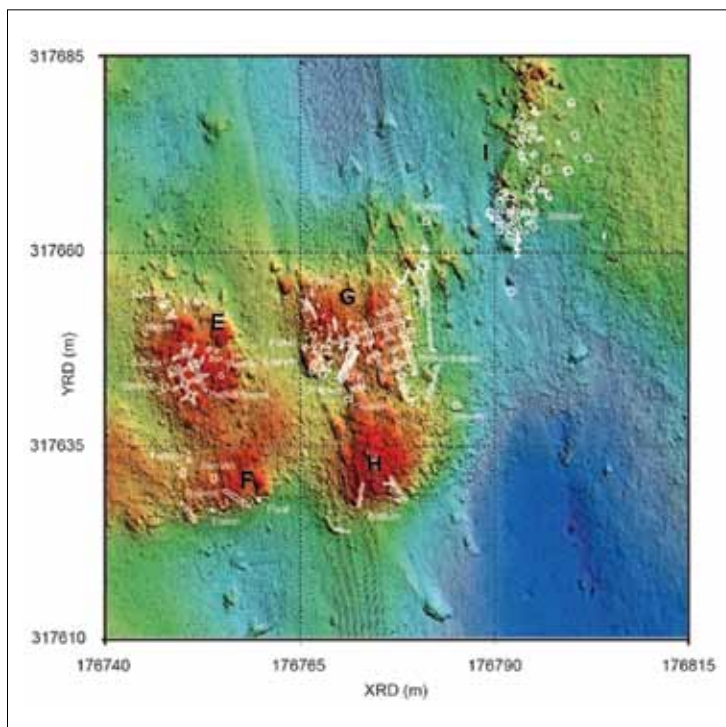
De stichting Mergor in Mosam voert onderwater archeologisch onderzoek uit op grote en kleine objecten, in binnen- en buitenland. Bezoek ook onze website: www.mergorinmosam.nl voor nog veel meer informatie over al onze projecten.

De drie Romeinse bruggen in Maastricht

In de twintigerjaren van de vorige eeuw werden in de Maas bij Maastricht bij het uitdiepen van de vaargeul, grote aantallen bewerkte natuurstenen blokken gevonden. Deze werden al meteen geïnterpreteerd als resten van de Romeinse brug. Na vele kleine acties, voornamelijk gericht op het bergen van materialen, werd rond het millennium het eerste serieuze archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij werden drie vondstlocaties G, H en I. beschreven waar brugresten uit tenminste drie periodes lagen. De meest herkenbare was een zwaar balkenframe, een bekend onderdeel van een brugpijler.

In de loop der jaren erodeerde de bodem van de Maas, waardoor mogelijk meer resten zichtbaar zouden kunnen worden. Mergor in Mosam voerde verkenningen uit, die resulteerden in de ontdekking van vergelijkbare structuren E en F, ten westen van het eerder gevonden exemplaar bij G. De verkenningen in de opvolgende jaren leverden belangrijke informatie op over de afmetingen en constructie van de brug.

Overzichtstekening van de resten van de Romeinse brugpijlers, geprojecteerd op een recente multibeamopname (Periplus, 2019).

Het uiteinde van de kannenbuis in de putwand (foto: Marc Pennings).

Een waterput op een vreemde plaats

Die eenzame waterput op de helling van een stuwwal in Watermeervijk in Nijmegen hadden we al heel vaak gezien. De vraag wat die put zonder omliggende bebouwing daar deed bleef knagen. Van de eigenaar van het terrein kregen we een dag de gelegenheid

om het raadsel op te lossen. Die dag werd de put gereinigd, onderzocht en ingemeten. Hierbij werd in de wand, onder de waterspiegel een kleine opening opgemerkt, waar een ronde buis instak. Nadere inspectie leerde dat het een steengoed kannenbuis was. De kannenbuis was een onderdeel van het zeventiende-eeuwse equivalent van een waterleiding. Deze technologie werd nog tot ver in de negentiende eeuw toegepast. Deze waterleiding liep recht naar een verdwenen fonteintje aan de rand van de vijver en mogelijk nog veel verder. Deze waterput was dus geen gewone waterput, maar een watertoren.

Mergor in Mosam, dertig jaar onderwaterarcheologie

De stichting Mergor in Mosam voert onderwaterarcheologisch onderzoek uit op grote en kleine objecten, in binnen- en buitenland. Bezoek ook onze website: www.mergorinmosam.nl voor nog veel meer informatie over al onze projecten.

Een punter in Dreumel

De zandwinning in de uiterwaarde in de Maas bij Dreumel bracht al meer dan tien zeer intacte schepen uit diverse periodes aan het licht. Een van die schepen was een keer waargenomen, maar uit het zicht geraakt. Aan de vrijwilligers van Mergor in Mosam de taak om de exacte locatie en de afmetingen van het schip terug te vinden. Nadat met prikstokken het schip gevonden was, werd met behulp van een waterpomp en vooral veel handarbeid heel veel slib verplaatst. Hiermee werd een goed beeld van de afmetingen en de constructie gekregen. Hierdoor kon het wrak probleemloos geborgen worden. De losse onderdelen wachten nog op datering, conservering en reconstructie.

Ook dit is onderwaterarcheologie (foto: Joost van den Besselaar).

Bovenaanzicht en zijaanzicht van het spantje (foto: Peter Seinen)

De ODM-15

Aan de oostzijde van het terrein bij Dreumel was een klein rechthoekig gebied door de zandwinning droog afgegraven. De ondiepe kuil vulde zich na verloop van tijd met helder grondwater. Tijdens een eerste verkenningssduik bleek dat de bodem bezaaid was met vele houtfragmenten van allerlei vormen en afmetingen. Bij een systematische zoektocht werden tientallen fragmenten geborgen, waarvan verreweg de meesten helaas geen bewerkingsporen meer vertoonden. Een van de uitzonderingen was de laatste vondst van die dag: een eikenhouten spant met rond dook-gat. De vondst van een enkel spant is wat weinig om te spreken van een scheepswrak, maar omdat het onderdeel niet paste bij één van de eerder gevonden wrakken, werd het toch officieel tot de ODM-15 gedoopt. De datering kan hopelijk iets meer over het scheepswrak vertellen.

Het gebied is inmiddels volledig weggebaggerd, zodat de kans dat er nog meer onderdelen van de ODM-15 opduiken erg klein is, maar je weet maar nooit.